شناسایی عوامل مؤثر و پیامدهای رفتارهای غیردانشگاهی در میان استادان دانشگاه

دکتر علی اصغر پورعزت[۱]، دکتر آرین قلی‌پور[۲]، الهام حیدری*[۳]، سمیرا ندیرخانلو[۳]، مجید سعیدی نژاد[۳]

۱. گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران

۲. گروه منابع انسانی و رفتار سازمانی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران

۳. گروه مدیریت، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران

چکیده

زمینه: وجود انتظارات خاص از دانشگاهیان به‌دلیل دارا بودن وظایف و مأموریت‌های حساس و ویژه در جوامع، تأثیر گذاری رفتارهای آنها را دوچندان می‌کند. از این‌رو بروز رفتارهای غیردانشگاهی در میان آنها علاوه بر تأثیر مستقیم بر تجربیات تحصیلی، کیفیت یادگیری و ادراکات دانشجویان از دانشگاه، می‌تواند تأثیرات غیرمستقیم گسترده‌ای نیز در سایر حوزه‌های جامعه داشته و اعتبار و وجهه دانشگاه را به مخاطره اندازد. با توجه به اهمیت این موضوع، در این مقاله ضمن بررسی دیدگاه‌های استادان نسبت به رفتارهای غیردانشگاهی، علل بروز این رفتارها و پیامدهای آن بررسی شده است.

روش کار: در این مقاله، با توجه به ماهیت پژوهش، از روش تحلیل تِم و برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه استفاده شده است. همچنین برای نمونه‌گیری، روش گلوله برفی مورد استفاده قرار گرفته است.

یافته‌ها: پس از بررسی ادبیات تحقیق و مصاحبه با ۳۲ نفر از استادان یا خبرگان آگاه، ۷ عامل به‌عنوان مهم‌ترین علل بروز رفتار غیردانشگاهی در دانشگاه‌های ایران شناسایی شد که عبارت‌انداز؛ ساختار نامتناسب دانشگاهی خصوصاً نظام ارزیابی و ارتقاء اساتید، مشکلات مالی و عدم امنیت شغلی، عدم استقلال دانشگاه و عدم مشارکت در امور جامعه، عدم وجود هویت مشخص دانشگاهی، عدم آشنایی با رفتارهای غیردانشگاهی و دانشگاهی، ضعف شخصیت و مسائل اعتقادی و فرهنگی. همچنین با توجه به نتایج تحقیق می‌توان گفت تأثیر پیامدهای رفتار غیردانشگاهی در سه سطح فردی، دانشگاهی و کلان(جامعه) قابل بررسی است.

نتیجه‌گیری: بدون شک علمی شدن فرهنگ دانشگاهی، تعریف و شفاف‌سازی هویت دانشگاهی برای استادان و دانشجویان، اصلاح نظام ارزیابی و ارتقاء استادان، ارزش قائل شدن برای شئونات اخلاقی، اصلاح نحوه جامعه‌پذیری دانشجویان، تلفیق معیارهای فرهنگی-اخلاقی و علمی-آموزشی و بازپردازی چهره‌های اخلاقی تاریخ حوزه و دانشگاه، می‌تواند راه‌گشای اصلاح وضع موجود دانشگاه‌ها باشد.

کلید واژه‌ها: رفتار غیردانشگاهی، اخلاق دانشگاهی، اخلاق حرفه‌ای.

سرآغاز

دانشگاه‌ها سازمان‌هایی ملی بوده و ریشه در هنجارهای فرهنگی

* نویسنده مسؤول: نشانی الکترونیکی: elhamheydari@ut.ac.ir

[Downloaded from ethicsjournal.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1391.7.2.1.3]

و تاریخی جوامعی دارند که جزئی از آنند(۱). از دیرباز دانشگاه‌ها به خاطر حضور نخبگان، پرورش منابع انسانی مورد نیاز برای سایر نهادها و نیز داشتن پیوندهای نزدیک با عرصه‌های سیاسی، ایدئولوژیک، فرهنگی و اقتصادی(۲) از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده‌اند. به همین دلیل عملکرد آنها که وابسته به عملکرد دانشگاهیان و به‌ویژه اساتید است، تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم شدیدی بر جامعه خواهد داشت. از این رو توجه به رفتارها و عملکرد دانشگاهیان امری ضروری است. دانشگاه به‌عنوان یک سازمان اعضایی چون استادان، دانشجویان و کارکنان را در برمی‌گیرد که در یک محیط متعامل(۳) فعالیت می‌کنند. اگرچه در سازمان‌های خدماتی نیز عملکرد کارکنان بر کارکردهای سازمان اثرگذار است و از جمله عوامل مختل کننده این کارکردها بروز رفتارهای ضدشهروندی در میان کارکنان آنها است(۴)؛ ولی تعمیم این امر به دانشگاه گمراه کننده به نظر می‌رسد؛ زیرا هر گروه از افراد حاضر در دانشگاه، به‌ویژه استادان در تعامل با یکدیگر و در همراهی یا مخالفت با سیاست‌های حاکم بر آن و نیز در ارتباط با محیط اجتماعی، ممکن است رفتارهای مثبت یا منفی متفاوتی را از خود بروز دهند. تا حدی که برخی معتقدند هویت یک دانشگاه را استادان آن، شکل می‌دهند(۵)، لذا بروز رفتارهای غیردانشگاهی در میان آنان، نظیر سوء استفاده از دانشجویان، رفتارهای ناعادلانه و تبعیض آمیز، روابط نامناسب مالی، کم‌کاری، به روز نبودن در موضوعات دروسی که تدریس می‌کنند و بروز رفتارهای غیراخلاقی، نه تنها بر عملکرد دانشگاه تأثیرگذار است، بلکه با تأثیرگذاری بر دانشجویان، فضای آموزش و تربیت صحیح در دانشگاه، اعتماد جامعه و سایر نهادها را نسبت به دانشگاهیان خدشه‌دار می‌کند. برخی محققین معتقدند که از دیدگاه نظامی، انحراف سازمانی مدیران پژوهشی دانشگاه‌ها از رفتار حرفه‌ای، می‌تواند به محیط و نظام سازمانی بزرگ‌تر و در نهایت، جامعه کشیده شود(۳). سرزدن این‌گونه رفتارها از استادان دانشگاه، به علت نقش ویژه آنها و نگرش‌ها و انتظارات خاصی که در جامعه نسبت به آنها وجود دارد، تأثیرات سوء مضاعفی خواهد داشت.

مادامی که پاسخگویی در برابر اشکال مختلف رفتارهای نامناسب، هزینه بر باشد، بهترین راه حل، پیشگیری از بروز این‌گونه رفتارهاست(۶)؛ ضمن اینکه لازمه پیشگیری از بروز رفتارهای غیردانشگاهی در میان دانشگاهیان، شناخت علل بروز این‌گونه رفتارها است. این شناخت مقدمه‌ای است برای رفع این علل و ارتقاء فرهنگ دانشگاهی در محیط‌های علمی! از این‌رو در این تحقیق سعی شده است تا ضمن بررسی دیدگاه دانشگاهیان در مورد رفتارهای غیردانشگاهی، عوامل تأثیرگذار بر بروز رفتارها نیز، مورد بررسی قرار گیرد.

اخلاق دانشگاهی

اخلاق در لغت، جمع واژه خلق و به معنی خوی‌هاست، از این رو دانش بررسی و ارزش‌گذاری بر خوی‌ها و رفتارهای آدمی، علم اخلاق نامیده می‌شود (۷). توجه به اصول اخلاقی و اخلاقیات از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است به‌طوری‌که می‌توان گفت تنها راه کامیابی و نیک‌بختی جامعه، اخلاقمند کردن انسانهاست. در این میان گروه کثیری از دانشمندان برای اصلاح جامعه به سراغ رأس هرم (حاکمیت) رفته‌اند و عده اندکی نیز به قاعده هرم (مردم) توجه کرده‌اند(۸).

در سطح سازمان، هر اقدام عمدی اعضای آن، که هنجارهای اجتماعی یا سازمانی را نقض می‌کند، نوعی بدرفتاری سازمانی محسوب می‌شود. این رویکرد بیشتر انواع رفتارهای آسیب زننده را در برمی‌گیرد؛ که می‌توان آنها را به سه دسته تقسیم کرد: الف) رفتارهایی که در داخل و خارج به سازمان آسیب می‌رسانند؛ ب) رفتارهایی که به افراد آسیب می‌زنند؛ ج) رفتارهایی که به جامعه صدمه می‌زنند(۹).

شناخت رفتارهای ناهنجار به‌عنوان رفتارهایی که با اعتقادات و باورهای عمومی در تضادند، در همه جوامع و سازمان‌ها حائز اهمیت است! اما این اهمیت در نهادهای فرهنگی، پر رنگ‌تر و اساسی‌تر می‌شود! دانشگاه‌ها از جمله مهم‌ترین نهادهای تأثیرگذار بر فرهنگ جوامع‌اند. این اهمیت مضاعف موجب گردیده تا گرایش به انجام مطالعات در زمینه رفتارهای غیردانشگاهی شامل رفتارهای غیراخلاقی، به‌طور عام و بد رفتاری[1] دانشگاهی، به طور خاص، در سال‌های اخیر، افزایش یابد(۱۰). از سویی دیگر دانشگاه به‌عنوان یکی از مهمترین نهادهای تولید کننده علم محسوب می‌شود، اخلاق در علم نیز

[Downloaded from ethicsjournal.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1391.7.2.1.3]

بسیار مورد توجه جامعه شناسان و محققان اجتماعی قرار گرفته است. که در این میان می‌توان به دو چهره برجسته در نظریه پردازی اجتماعی یا «جامعه شناسی آداب و اخلاق در علم- فناوری» یعنی رابرت مرتن و دیود رزنیک اشاره کرد. «مرتن، علم را نهادِ اجتماعیِ نظام مندی می‌داند که دارای مجموعهٔ متمایزی از هنجارها و آداب نهادینه شده و الزام آور است که از حیث اخلاقی بر دانشمندان اعمال اقتدار می‌کنند. رزنیک علم را به مثابه حرفه‌ای می‌داند که دارای اخلاق خاص خود است و رعایت اخلاق حرفه‌ای ضمن آنکه بر کارکرد علم تأثیر مثبتی دارد، اعتماد اجتماعی نسبت به علم و اصحاب علمی را افزایش می‌دهد. به رغم تفاوت دو متفکر اجتماعی در تعریف علم و ماهیت آن، آنها نه فقط اخلاقی بودن یا اقتدار به معیارهای اخلاقی را در شناخت و انجام کار علمی توصیه می‌کنند، بلکه حتی فراتر از آن، اخلاق را برای کارکرد علم و توسعه آن اساسی می‌دانند یعنی، درحالی‌که مرتن رفتار اخلاقی(هنجارها) را ذاتیِ علم می‌داند و اقتداء به آنها را برای تحقق اهداف نهادی علم مفید می‌داند، رزنیک معیارهای اخلاقی را برای اهداف حرفه‌ای علم ضروری دانسته و رعایت آنها را عین حرفه‌ای‌گری و رمز تداوم اعتماد مردم و حکومت می‌داند. آنها همچنین به نحوی نگرانی خود را از بی‌هنجاری و بی‌اخلاقی در شناخت و انجام کار علمی بیان کرده‌اند. به عقیده آنان در شرایط بی‌هنجاری و بی‌اخلاقی، نهاد یا حرفهٔ علم و دانشگاه‌ها قادر به تحقق اهداف خود نیستند و با ناکامی‌های نهادی و حرفه‌ای بیشتری روبه‌رو می‌شوند. همچنین، در هر دو دیدگاه، اخلاق در علم برای جلوگیری از آنچه اندیشمندان حوزه اخلاق در علم-فناوری آن را «فساد و فریبکاری عامدانه در علم و دانشگاه» می‌نامد، ضروری است»(۱۱).

با این اوصاف، استادان دانشگاه در جایگاه اعضای یک نظام حرفه‌ای، می‌بایست ملتزم به رعایت اصول اخلاقی و رفتارهای حرفه‌ای یا دانشگاهی خود باشند. از دیدگاه برخی صاحب‌نظران، فقدان «هنجارها و معیارها موجب ابهام و سردرگمی افراد در نظام آموزش عالی خواهد شد؛ از این رو و به‌ویژه با جهانی شدن علم و آموزش عالی، نیاز به ترویج زبان مشترک در رفتارهای دانشگاهی، ضرورت می‌یابد(۳). این ضرورت موجب گردیده تا برخی از هر نهادها یا واحدهای دانشگاهی به تدوین مرام‌نامه‌ای برای اعضای خود بپردازند. در همین راستا، در اسناد و مرام‌نامه‌های متعددی، به اصول اخلاق حرفه‌ای دانشگاهیان اشاره شده است. این اسناد یا منشورهای اخلاقی در اصل برای کلیه تصمیم گیرندگان سطوح گوناگون سازمان، راهنمای عمل محسوب شده و به انجام رفتارهای درست در موقعیت‌های متفاوت کمک می‌کنند(۱۲). بسیاری از نهادها در کشورهای گوناگون از جمله انجمن آموزش و پژوهش آمریکا[۲] و انجمن آموزش و پژوهش بریتانیا[۳]، با تأکید بر نقش دانشگاه به مثابه یک نیروی اخلاقی[۴]، وجود معیارهای رفتاری بین استادان را برای حفظ درستی و کمال[۵] این حرفه، ضروری می‌دانند(۱۳). اما گاهی استادان با رفتارهای غیردانشگاهی و زیر پا گذاشتن این اصول و معیارها، این نیروی معنوی را تضعیف می‌کنند و حتی آن را به سمت نیرویی مخرب سوق می‌دهند(۱۴). در سال ۱۹۶۶، انجمن استادان دانشگاه‌های آمریکا[۶]، اولین بیانیه رسمی خود را در مورد اخلاق حرفه‌ای صادر کرد(۱۵). فدراسیون علوم انسانی و اجتماعی کانادا[۷] نیز در سال ۲۰۰۶، بیانیه‌ای را ارائه کرد که در آن اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه را در قالب مجموعه‌ای از الزامات درباره نحوه جستجو و انتقال دانش پیشرفته تعریف کرد:

الف) جست‌وجو و بیان «حقیقت»؛

ب) تعهد متقابل در قبال آزادی پژوهش و مسؤولیت‌های مرتبط با آن؛

ج) ارتقاء و حفظ آزادی پژوهش و احترام به حقیقت درمیان دانشجویان (اجتناب از هرگونه استثمار و تبعیض)؛

د) صداقت در ارزیابی دانشجویان؛

ه) قدردانی از کار دیگران، ازجمله دانشجویان؛

و) تعهد به آموزش اثربخش و پیشرفت مستمر؛

ز) تعهد شدید به تقویت معیارهای والای اخلاقی برای هدایت افراد درگیر در پژوهش‌ها؛

ح) پایبندی به وظایف شهروندی(۱۶).

در «اصول اخلاقی» روان‌شناسان و مرام‌نامه رفتاری انجمن روان‌شناسی آمریکا[۸] نیز اصول زیر برای رعایت اخلاق حرفه‌ای مد نظر قرار گرفته‌اند: اهمیت به سعادت دیگران؛ صداقت و

[Downloaded from ethicsjournal.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1391.7.2.1.3]

مسؤولیت اجتماعی؛ درستی و کمال؛ عدالت؛ احترام به حقوق و شأن افراد(۱۵).

در خصوص رفتارهای غیردانشگاهی که در بیشتر مواقع از آنها به مثابه رفتارهای غیراخلاقی یاد می‌شود، مطالعات چندی در حوزه‌های گوناگون علمی انجام گرفته است؛ برای مثال می‌توان به پژوهش‌هایی اشاره کرد که در مورد آزمایشات پزشکی غیرانسانی و غیراخلاقی(۱۷ و ۱۸)، رفتارهای غیراخلاقی در پزشکی (۱۹)، سوءاستفاده‌های جدی در روانپزشکی(۲۰)، رفتارهای استادان در رشته‌های مرتبط با بازرگانی و کسب‌وکار(۲۱ و ۱۴) و سایر رفتارهای غیردانشگاهی که در سایر حوزه‌های علمی امکان بروز دارند همچون سرقت ادبی، سوء استفاده و رفتار سوء با دانشجویان انجام گرفته است.

برخی صاحبنظران در پژوهش‌های خود، رفتارهای اخلاقی و غیر اخلاقی را مشتمل بر کوشش در رعایت کمیت و کیفیت محتوای دوره درسی، ارزیابی عادلانه دانشجویان، شئونات محیط آموزشی، پرهیز از رفتارهای غیر مؤدبانه، پرهیز از تقلب در پژوهش و انتشار، پرهیز از مبادلات مالی و اشیاء و روابط اجتماعی نامشروع با دانشجویان و سایر استادان، معرفی می‌کنند(۲۲).

در تحقیق دیگری، رفتارهای غیراخلاقی از دیدگاه دانشجویان مدارس بازرگانی مورد مطالعه قرار گرفته است که نهایتاً در دو بعد اساسی گنجانده شده‌اند: «روابط نامشروع با همکاران و دانشجویان» و «انس بی‌مورد با دانشجویان». از نظر اغلب پاسخ دهندگان، در این پژوهش، رفتارهای زیر، «قطعاً غیر اخلاقی» توصیف شدند:

دادن نمره کمتر به دانشجویانی که با دیدگاه آنها مخالف باشند؛ افشای اسرار دانشجویان در میان همکاران؛ تخفیف در تکالیف درسی برای دانشجویان ورزشکار؛ روابط نامشروع با دانشجویان کلاس؛ تخفیف در تکالیف درسی برای دانشجویان اقلیت(۱۴)

برخی پژوهشگران پذیرفتن پول یا هدیه یا روابط نامشروع برای نمره و سرقت ادبی در تحقیقات را در زمرهٔ رفتارهای نامناسب دانشگاهی معرفی می‌کند. همچنین برخی دیگر از محققین رشوه‌گیری و روابط نامشروع برای نمره، تحریف اعتبارنامه‌های دانشگاهی و سرهم‌بندی کردن مقالات نشریات و ارائه بدون مجوز آنها را غیراخلاقی می‌دانند(۱۴). در پژوهش‌های چندی، به موضوع درستی و کمال در پژوهش و سایر حوزه‌های دانشگاهی پرداخته شده است که بر قابلیت اعضای هیئت علمی در انتخاب مسیر درست فعالیت‌ها و بیان حقیقت دلالت دارد. زمانی که انحراف از اصول اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه‌ها نادیده گرفته شود، قالب پژوهش در دانشگاه تضعیف گشته و تمایل به درستی و کمال در قلمرو دانشگاه، تضعیف خواهد شد(۱۳ و ۲۳).

باید توجه داشت که روابط دانشجو و دانشگاه، فراتر از روابط مشتری و تأمین کننده و مبتنی بر مراوده آنهاست(۲۴). از این‌رو، هرگونه رفتار مشتری مدارانه با دانشجویان، غیردانشگاهی تلقی می‌گردد زیرا رفتارهای استادان ممکن است سرمشق دانشجویان قرار گیرد و رفتارهای غیردانشگاهی آنها، دانشجویان را در آستانه رفتارهای نامناسب در دانشگاه یا (پس از فارغ التحصیلی) در محیط خارج از دانشگاه قرار دهد. همچنین رفتارهای غیرحرفه‌ای استادان ممکن است به تجربیات تحصیلی دانشجویان و کیفیت یادگیری در کلاس صدمه زده، تأثیر بدی بر ادراکات آنها از دانشگاه داشته باشد(۱۴).

در یک پژوهش انجام شده، انواع بدرفتاری‌های استادان در سه دسته طبقه بندی شده اند: بدرفتاری‌های پژوهشی، شغلی و شخصی. دسته اول به انحرافات و تخلف از هنجارها و استانداردهای خاص عرصه دانشگاه، مثل سرقت ادبی، اشاره دارد؛ دسته دوم رفتارهایی مربوط به وظایف شغلی را شامل می‌گردد که در همه سازمان‌ها مذموم شمرده می‌شوند، نظیر سوء استفاده‌های مالی، ارائه برنامه‌ها و دوره‌های آموزشی نامتناسب با رشته ها(۲۵) و سوء استفاده از موقعیت در دانشگاه در جهت منافع خود؛ دسته سوم به انحرافات در روابط بین افراد اشاره دارد و به ویژه بر رفتارهای غیراخلاقی با دیگران دلالت دارد. مانند مواردی که از دانشجویان خود در قبال نمره، درخواست‌های نامشروع، غیر اخلاقی، نامناسب یا تحقیر آمیز داشته باشند؛ دانشجویان یا همکاران خود را استثمار کنند، با آنها، ناعادلانه و تبعیض آمیز برخورد کنند(۱۵)؛ اصول رازداری را زیر

[Downloaded from ethicsjournal.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1391.7.2.1.3]

پا بگذارند و موجب بی اعتمادی دانشجویان و کاهش انگیزه یادگیری آنها شوند(۱۴).

عوامل مؤثر بر بروز رفتارهای غیردانشگاهی در میان استادان دانشگاه

همه رفتارهای انسان، صرف‌نظر از اخلاقی یا غیراخلاقی بودن، درست یا غلط بودن، تحت‌تأثیر عوامل گوناگونی چون ساختارها و مناسبات، فرهنگ، دین، نظام‌های هنجاری و حقوقی، نظام خانوادگی، ایمان و تجارب و نگرش‌های افراد قرار می‌گیرند (۲۶).

در تحقیقی در مورد عوامل مؤثر بر رفتارهای اخلاقی در بیمارستان‌ها، رفتارهای اخلاقی همکاران، رفتارهای اخلاقی مدیران موفق، آموزش‌های حرفه‌ای مرتبط با اخلاق و جنسیت، به مثابه عوامل مؤثر شناخته شده‌اند(۲۷). از سوی دیگر، جنبه‌های اخلاقی رفتار افراد می‌تواند ناشی از اصول اخلاقی شخصی، فرهنگ و سیستم و رویه‌های سازمانی باشد (۲۸).

در پژوهش دیگری، تأثیر عواملی از جمله پایگاه اجتماعی- اقتصادی، مراتب شهروندی، نوع مدیریت سازمان، بیگانگی اجتماعی، بیگانگی سازمانی و عدالت سازمانی بر اخلاق کاری بررسی شده و نتایج جالب توجهی حاصل گشته است. طبق نتایج این پژوهش، رابطه معکوسی بین پایگاه اجتماعی و اقتصادی و میزان رعایت آداب شهروندی و اخلاق کاری وجود دارد. دراین میان، مهم‌ترین عامل، میزان تحصیلات بوده است؛ یعنی در این پژوهش مشاهده شده است که با افزایش میزان تحصیلات، اخلاق حرفه‌ای کاهش می‌یابد (۲۹).

در مجموع، عواملی از سطوح متفاوت فردی، سازمانی و اجتماعی، می‌توانند بر نحوه رفتار استادان دانشگاه در ارتباط با دیگران و در قبال وظیفه شغلی خود، تأثیرگذار باشند(۱۴ و ۲۵ و ۲۷ و ۳۰).

پژوهشگران، فرهنگ و جو دانشگاه را بر فعالیت‌ها و نگرش اعضای این گروه‌ها بسیار تأثیرگذار می‌دانند. رقابت درون سازمانی نیز ممکن است موجب بروز رفتارهای منفی در محل کار بشود. برخی از آنها معتقدند که رقابت درون سازمانی حتی می‌تواند اعضای سازمان را به سویی براند که همکارانشان را از میدان خارج کنند. برای مثال، رقابت درون سازمانی باعث می‌شود تا افراد تمایلی به کمک به یکدیگر نداشته باشند. استادان دانشگاه‌ها نیز به منزله اعضای یک سازمان علمی، ممکن است به دلایل گوناگون نظیر محدودیت امکان فعالیت‌های علمی یا به دست آوردن مسؤولیتهای اجرائی، در موقعیت رقابت با یکدیگر قرار گیرند. این شرایط ممکن است آنها را در آستانه رفتارهای غیردانشگاهی قرار دهد. از سوی دیگر، برخی اندیشمندان معتقدند که هر عضوی از سازمان که با سازمان خود تناسب ندارد، ممکن است با رفتارهای ضدشهروندی، به این عدم تناسب واکنش نشان دهد. تناسب سازمانی بر تجانس و همخوانی ارزش‌های شخصی عضو سازمان با فرهنگ، نیازهای راهبردی، هنجارها و ارزش‌های سازمان دلالت دارد(۳۱). در محیط دانشگاهی، عدم تناسب ارزش‌های شخصی استادان دانشگاه با فرهنگ، هنجارها و ارزش‌های رایج در دانشگاه یا فرهنگ دانشگاهی، ممکن است به بروز رفتارهای غیردانشگاهی منتهی شود(۳۲).

روش بررسی

در تحقیق حاضر از مصاحبه برای جمع آوری داده‌های پژوهش استفاده شده است. نمونه آماری پژوهش، استادان یا «خبرگان آگاه» دانشکده‌های مدیریت و حسابداری، حقوق و علوم سیاسی، علوم اقتصادی، علوم اجتماعی و روان شناسی دانشگاه تهرانند. سطوح گوناگون رتبه‌های علمی، رشته‌های تحصیلی متفاوت، حضور استادانی با سوابق تحصیلی و علمی متفاوت در دانشگاه تهران (به مثابه قدیمی‌ترین دانشگاه ایران)، جامعه آماری مناسبی را برای انجام یک پژوهش کاربردی و توصیفی که نتایج آن قابل تعمیم باشند، فراهم می‌آورد. نمونه آماری برای انجام فرآیند مصاحبه نیز متشکل از ۳۲ نفر درنظر گرفته شد که به صورت تصادفی انتخاب شدند. برای تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها از روش تحلیل تم استفاده شد. روش‌های کیفی از سنت فلسفی تفسیری یا هرمونتیکی ناشی می‌شوند که برآنند انسان‌ها

[Downloaded from ethicsjournal.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1391.7.2.1.3]

موجوداتی اجتماعی هستند که به طور فعال دنیای پیرامون خود را تفسیر و تجربه می‌کنند(۳۳). ؛ تحلیل تِم روشی برای تعیین، تحلیل و بیان الگوهای (تِم‌ها) موجود درون داده‌ها است. این روش در حداقل خود، داده‌ها را سازماندهی و در قالب جزئیات توصیف می‌کند؛ اما می‌تواند از این فراتر رفته و جنبه‌های متفاوت موضوع پژوهش را تفسیر کند(۳۴).

فراگرد تحلیل تِم زمانی شروع می‌شود که تحلیل‌گر الگوهای معنی و موضوعاتی که جذابیت بالقوه دارند را مورد نظر قرار می‌دهد. تحلیل تِم فراگردی بازگشتی[۹] است که در آن نوعی حرکت به عقب و جلو در بین مراحل ذکر شده وجود دارد؛ به علاوه، تحلیل تِم فراگردی است که در طول زمان انجام می‌پذیرد. نگارش تحلیل از همان مرحله اول شروع می‌شود. به طورکلی، هیچ راه منحصر به فردی برای شروع مطالعه در مورد تحلیل تِم وجود ندارد(۳۴ و۳۵).

در پژوهش حاضر، برای نمونه‌گیری از روش «نمونه‌گیری گلوله برفی»[۱۰] استفاده شد. براین‌اساس، از خبرگان در دسترس دربارهٔ سایر متخصصان و صاحب‌نظران اطلاعاتی دریافت شده و دیدگاه ۳۲ نمونه بررسی شد. آمار جمعیت شناختی نمونه‌های مطالعه در جدول شماره ۱ ارائه شده است. این مطالعه در یک دوره یک ساله بهار ۸۹ تا بهار ۹۰ انجام شده است.

به منظور تحلیل داده‌های به‌دست آمده از جریان مصاحبه، نسخه‌برداری[۱۱] انجام گردید. منظور از نسخه برداری، آماده نمودن اطلاعات کسب شده از مصاحبه‌ها، برای تحلیل است. در این فراگرد یک مصاحبه شفاهی، به یک متن منسجم تبدیل می‌شود(۳۶).

جدول شماره۱: آمار جمعیت شناختی مصاحبه شوندگان

دانشکده‌های دانشگاه تهران	تعداد مصاحبه شوندگان
مدیریت و حسابداری	۵ نفر
حقوق و علوم سیاسی	۵ نفر
علوم اجتماعی	۷ نفر
علوم اقتصادی	۵ نفر
ادبیات	۵ نفر
روان‌شناسی	۵ نفر

برای محاسبه اعتبار مصاحبه‌های انجام شده، از روش اعتبار بازآزمایی و روش توافق درون موضوعی استفاده شده است. برای محاسبه باز آزمون، تعداد سه مصاحبه انتخاب شده و هر کدام از آنها دو بار در یک فاصله زمانی یک ماهه به وسیله پژوهشگر کدگذاری شدند. اعتبار باز آزمون مصاحبه‌های انجام گرفته در این تحقیق، برابر ۷۵٪ می‌باشد. (۳۶).

یافته‌ها

نتایج حاصل از مصاحبه نشان می‌دهد که اخلاق دانشگاهی را می‌توان در سه حوزه رفتاری، آموزشی و پژوهشی بررسی نمود. علاوه بر این تقسیم بندی تم‌های اصلی حاصل از مطالعه عبارت بودند از؛ تعریف و چیستی رفتار غیردانشگاهی، عوامل بروز رفتار غیردانشگاهی، پیامدهای رفتار غیردانشگاهی. در ادامه به بررسی هر یک از آنها پرداخته خواهد شد.

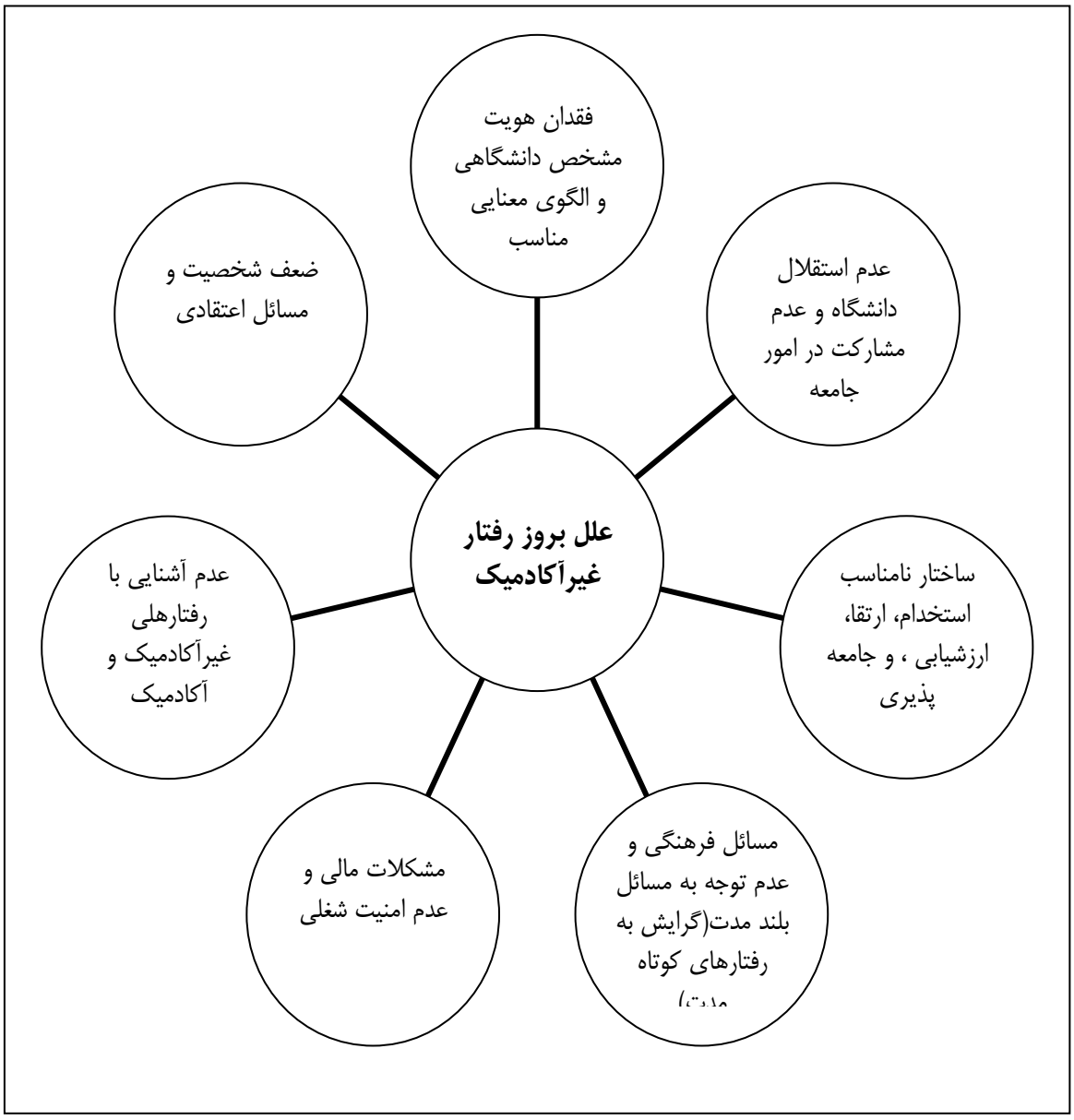
اخلاق حرفه‌ای، به مسائل، پرسش ها، اصول و ارزش‌های اخلاقی افراد حرفه‌ای، در حوزه یک نظام حرفه‌ای اشاره دارد (۲۵).رفتار دانشگاهی، رفتار حرفه‌ایی است. در این پژوهش مصاحبه شوندگان تعاریف متفاوتی از رفتار غیردانشگاهی ارائه دادند. مصاحبه شوندگان در مجموع«عرف»، در چارچوب «قانون بودن رفتار»، «ارزش‌ها»، «هنجارها»، «اصول و مرام‌نامه‌های اخلاقی»، «عقلانیت»، «استدلال‌پذیر بودن»، «پشتوانه منطقی داشتن یک رفتار»، «روابط احترام‌آمیز»، «مروج ایده‌های جدید بودن» و «پرهیز از هر گونه سوءاستفاده اخلاقی» را رفتار دانشگاهی قلمداد می‌کردند.

[Downloaded from ethicsjournal.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1391.7.2.1.3]

نمودار شماره ۱: علل بروز رفتار غیردانشگاهی

علل بروز رفتار غیردانشگاهی

نتایج حاصل از مصاحبه با استفاده از تحلیل تم، نشان داد می‌توان علل بروز رفتارهای غیردانشگاهی را به ۷ دسته تقسیم کرد: مسائل «فردی و رفتاری»، «شناختی و معنایی»، «ساختاری و نظام دانشگاهی»، «اقتصادی»، «سیاسی»، «اجتماعی»، و «فرهنگی و تاریخی» (نمودار شماره ۱). از جمله مسائل فردی و رفتاری، می‌توان به نارسایی‌های شخصیت اشاره کرد. در میان مصاحبه شوندگان ۸۰٪ نقش شخصیت یا ویژگی‌های فردی را در بروز رفتار غیردانشگاهی بسیار پررنگ و تأثیرگذار می‌دانستند، ۲۰٪ نیز معتقد بودند که شخصیت و ویژگی‌های فردی، نقش چشمگیری در بروز رفتار غیردانشگاهی ندارد. این گروه معتقدند که با توجه به جامعه‌پذیری شدید افراد (در مدتی طولانی که دانشجویان در محیط دانشگاهی، در مقاطع گوناگون تحصیلی اجتماعی می‌شوند)، شخصیت نقش چشم‌گیری در بروز این گونه رفتارها ندارد؛ زیرا شخصیت آنها در فضای دانشگاهی شکل می‌گیرد! یعنی این افراد محصول همین نظام دانشگاهی‌اند.

منظور از مسائل شناختی و معنایی، عدم وجود تعریف و معنای مشخص از رابطه حرفه‌ای استاد و دانشجو، و به تبع آن تعریف ناشدگی هویت مشخص دانشگاهی و علم باوری در جامعه است؛ یعنی بین استادان و دانشجویان، الگوی مشخص و مناسب رفتاری تعریف نشده است؛ به عبارت دیگر اکثر

[Downloaded from ethicsjournal.ir on 2026-11-02]
[DOR: 20.1001.1.22517634.1391.7.2.1.3]

دانشجویان و استادان از اینکه چه رفتاری غیردانشگاهی و چه رفتاری دانشگاهی محسوب می‌شود، اطلاع کافی ندارند و همین امر، ناخواسته منجر به بروز رفتارهای غیردانشگاهی در محیط دانشگاهی شده، شأن و قداست رابطه استادان و دانشجویان را نیز خدشه دار ساخته و بر شدت بروز رفتارهای غیردانشگاهی افزوده است. ۹۰٪ از مصاحبه شوندگان، مسائل ساختاری و وجود نظام نامناسب دانشگاهی را یکی از مهم‌ترین علل بروز رفتارهای غیردانشگاهی می‌دانند! آنها معتقدند که ساختار ناشایستی در نظام دانشگاهی حاکم است؛ به‌طوری‌که عدم وجود جو همکارانه و وجود سیستم رقابتی نادرست و غیر انسانی در محیط دانشگاهی، منجر شده است که عوامل ساختاری مشوق گونه‌هایی از زیرکی‌های غیرانسانی شوند. تقریباً ۱۰۰٪ از مصاحبه شوندگان، نظام غلط ارزشیابی و نظارت بر استادان و دانشجویان را عامل اصلی بروز رفتارهای غیردانشگاهی و فساد در نظام دانشگاهی دانسته اند. در این نظام ارزشیابی برمبنای کتب تدوین شده و تعداد مقالات نوشته شده صورت می‌گیرد. از نظر مصاحبه شوندگان این نظام ناشایست ارزشیابی (خصوصاً مبنا قراردادن تعداد کتب و مقالات) زیربنای بروز بسیاری از رفتارهای غیردانشگاهی در محیط دانشگاهی شده است. این نظام منجر به ایجاد باندهای سیاسی حرفه‌ایی در محیط دانشگاهی می‌گردد؛ به طوری که در هر باند، تعداد قلیلی از دانشجویان با یک یا دو استاد، ترکیب ثابتی را تشکیل داده و به تولید انبوه مقالات علمی می‌پردازند. گاهی در این میان مقالاتی تدوین می‌گردد که نام استاد و یا دانشجو، بدون اینکه نقشی در تدوین آن داشته باشند، به‌عنوان نویسندگان اصلی درج می‌گردد. درنتیجه، مقالات بسیاری با نام استادان و دانشجویانی به چاپ می‌رسدکه خود آنها عملاً درگیر آن مقالات نشده اند و حتی گاهی این مقالات با زمینه تخصصی آنها نیز تناسبی نداشته است و در مجموع، از دانش موجود در آن مقاله‌ها آگاه نبوده‌اند. با این اوصاف، نمی توان گفت که تدوین این‌گونه مقالات نشاندهنده بار علمی و یا ارتقاء سطح دانش آن نویسندگان است. بدین ترتیب، می‌توان چنین ادعا کرد که در این شرایط نوعی جابه‌جایی در هدف رخ می‌دهد. هدف از تعداد مقالات تدوین شده که زمانی به درستی نشان دهنده سطح علمی افراد بوده و معیاری برای ارزشیابی افراد محسوب می‌گشت ،اکنون خود به هدف تبدیل شده و محتوای حقیقی خود را از دست داده است .در این شرایط، تعداد مقالات به مبنای نادرستی برای ارزشیابی دانشجویان و استادان تبدیل شده و منجر به ایجاد رانت‌های بسیاری در محیط دانشگاهی می‌گردد؛ به‌طوری‌که گاهی دانشجویان و یا استادان دست به هر اقدامی، از جمله سرقت علمی، استثمار و خودشیرینی می‌زنند تا به هدف خود که همان تدوین مقالات به هر قیمت، است، دست یابند. برخی از مصاحبه شوندگان، برای تبیین این موضوع از اصطلاح «بساز بفروش علمی» در میان استادان و دانشجویان استفاده کرده اند. با این اوصاف، دانشجویان کنونی که استادان آینده را تشکیل می‌دهند، از آنجای که توانسته‌اند در داخل چنین نظامی پیشرفت نمایند، مروج نظام فاسدی خواهند بود که در آن رشد کرده‌اند. در این امتداد، با اتخاذ رویکرد آینده پژوهانه می‌توان تصور کرد که در آینده نیز چنین سیستم فاسد باقی خواهد ماند!

از جمله سایر موارد قابل اشاره در بخش مسائل شناختی و نظامی، می‌توان به موارد ذیل نیز اشاره کرد: عدم تناسب نظام استخدامی با معیارهای دانشگاهی (واسطه‌بازی، زدوبند و بازی‌های سیاسی)، نظامی غلط پاداش و ارتقاء، نظام غلط آموزش، جامعه‌پذیری غلط در محیط دانشگاهی، عدم نظارت صحیح : چند شغله بودن استادان، زنبور بی عسل بودن، انجام پروژه برای کشورهای خارجی با بودجه ملی و دانشگاهی، عدم حضور ۴۰ ساعت در هفته.

مسائل فرهنگی و تاریخی،بر بافت فرهنگی و خرد جمعی و تاریخی کشور دلالت دارند. جبری اندیشیدن، عدم توجه به مصالح بلندمدت و ابراز رفتارهای کوته‌نگرانه، خودخواهانه عمل کردن، ازجمله مسائل برخاسته از بافت فرهنگی کشورمان محسوب می‌گردند که منجر به بروز رفتار غیردانشگاهی می‌شود!

منظور از مسائل اقتصادی، مشکلات مالی استادان و احساس ناامنی شغلی و ثبات‌کاری در آنهاست. شایان ذکر است که مشکلات مالی و به تبع آن احساس عدم هویت اجتماعی، از جمله مسائلی بوده است که تقریباً ۸۵٪ مصاحبه شوندگان به آن اشاره کردند.

[Downloaded from ethicsjournal.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1391.7.2.1.3]

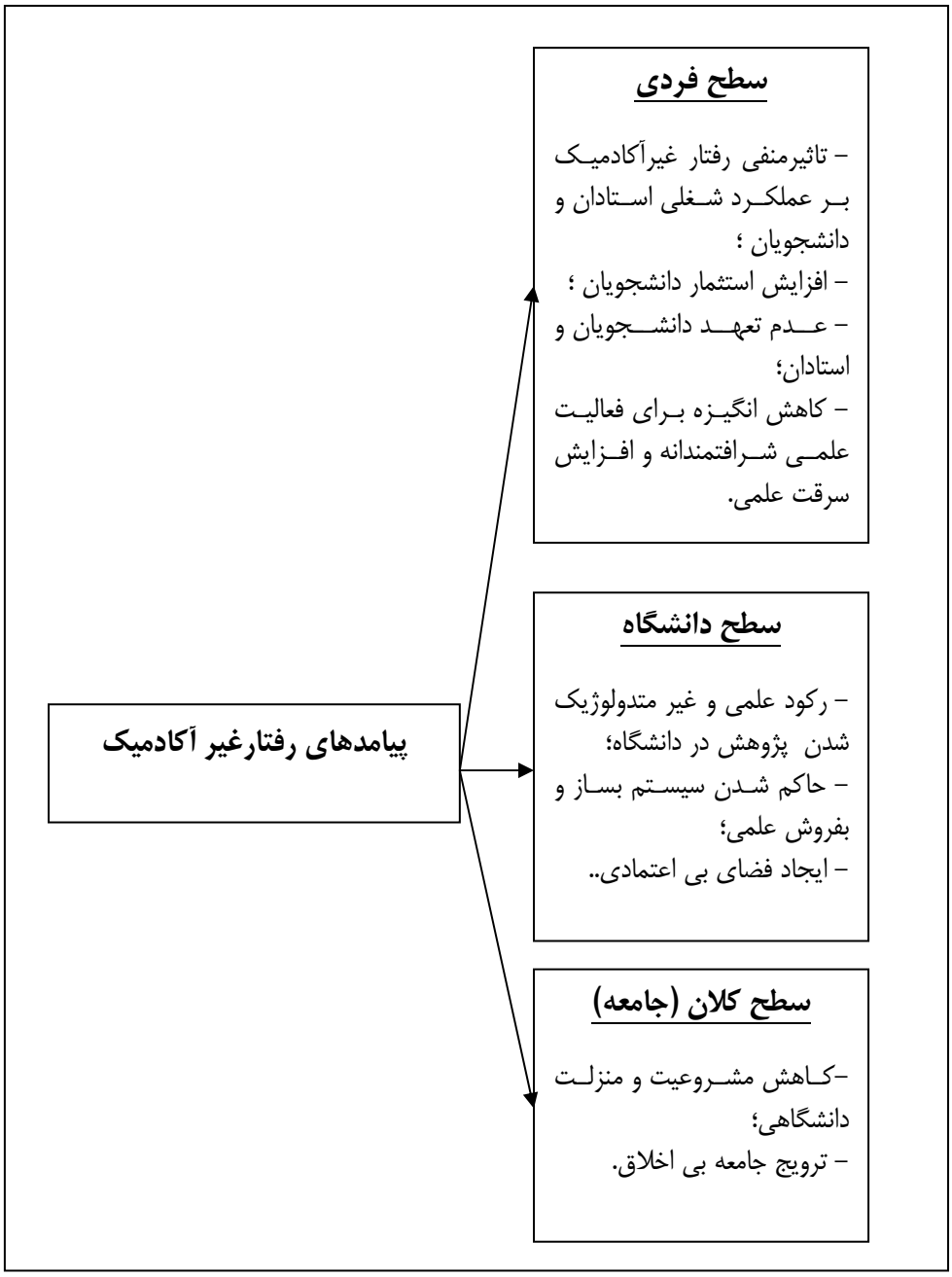
نمودار شماره ۲: پیامدهای رفتار غیردانشگاهی

مسائل اجتماعی، بر عدم حمایت شرایط اجتماعی جامعه از قشر علمی، کمرنگ شدن نقش اجتماعی استادان، عدم وجود ارتباطات اجتماعی صحیح در میان استادان دانشگاه و خارج دانشگاه، و به تبع آن کم بودن فضای ارتباطی و عدم برقراری روابط دوستانه و همکاری در محیط دانشگاه دلالت دارد.

برخی از مهم‌ترین عوامل بروز رفتار غیردانشگاهی خاستگاه سیاسی دارند و به عواملی چون عدم استقلال دانشگاهی و عدم مشارکت دانشگاه در امور جامعه و برنامه‌های دولت مربوط می‌شوند.

عدم استقلال دانشگاه، موارد ذیل را به دنبال دارد:

سیاسی شدن فضای حاکم بر دانشگاه و الزام به تبعیت از خط مشی‌های دولت؛

تفاوت نگرش خط مشی گذاران و اعضای دانشگاه به دانشگاه؛ توسعه یا توجیه خط مشی‌های دولت.

منظور از عدم مشارکت دانشگاه در امور جامعه و برنامه‌های دولت نیز عبارت‌انداز:

مسئله محور نبودن آموزش و پژوهش در دانشگاه؛

عدم مشارکت جامعه با صنعت و دانشگاه؛

[Downloaded from ethicsjournal.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1391.7.2.1.3]

عدم ارتباط دروس با مسائل جامعه.

پیامدهای رفتار غیردانشگاهی

نمودار شماره ۲ مهم‌ترین پیامدهای رفتارهای غیردانشگاهی را نشان می‌دهد:

پیامدهای رفتار غیردانشگاهی را می‌توان در سه سطح فردی، دانشگاهی، کلان به تفصیل بررسی نمود که در ادامه به آن اشاره می‌شود.

الف) پیامدها در سطح فردی در میان استادان و دانشجویان

مصاحبه شوندگان در زمینه پیامدهای فردی رفتارهای غیردانشگاهی به موارد ذیل اشاره نمودند:

جدول شماره ۲: پیامدهای رفتار غیردانشگاهی در سطح فردی

ردیف	پیامدهای رفتار غیردانشگاهی در سطح فردی در میان استادان و دانشجویان
۱	تأثیر منفی رفتار غیردانشگاهی استادان بر عملکرد شغلی آنها.
۲	افزایش استثمار دانشجویان توسط استادان و توسعه نگرش ابزاری به دانشجویان.
۳	عدم حضور فیزیکی استادان در محیط دانشگاهی.
۴	کاهش انگیزه برای فعالیت‌های علمی و دانشگاهی و ترویج علم و دانش
۵	انجام کارهای علمی و پژوهشی در امتداد منش بساز بفروش علمی (با کیفیتی پایین که جنبه دانشگاهی و ترویج علم نداشته، صرفاً به تدوین مقالات و انجام پروژه‌های تحقیقاتی می‌انجامد)
۶	انجام پروژه‌ها و پژوهش‌هایی بدون عمق و غنا، صرفاً به منظور کسب رتبه دانشگاهی در رقابت دانشگاهی متدوال بین استادان.
۷	افزایش سرقت علمی هم در میان استادان و هم دانشجویان.
۸	کاهش هم افزایی و همیاری در میان استادان.
۹	انتقال سرمایه‌های مالی و فکری دانشگاه به خارج از دانشگاه و سرمایه‌گذاری اقتصادی در آن محیطها.
۱۰	عدم تعهد استادان و دانشجویان به خود، یکدیگر، و حتی به جامعه.
۱۱	مشکلات روان‌شناختی و احساس عدم هویت در میان استادان و دانشجویان.
۱۲	تأثیر منفی بر عملکرد و پیشرفت تحصیلی دانشجویان.
۱۳	تربیت نادرست دانشجویان و الگوبرداری غلط دانشجویان از استادان.
۱۴	عدم انگیزش دانشجویان به انجام کارهای واقعاً علمی و پژوهشی به صورت صادقانه.
۱۵	کاهش تدریجی هواداران علمی و به تبع آن کاهش تعداد افرادی که می‌توانند نظام را بهبود دهند.
۱۶	نگرش نادرست و ابزاری دانشجویان به استادان و دانشگاه.
۱۷	تنزل شأن و منزلت استادان میان دانشجویان.
۱۸	ترویج مقاله نویسی بدون توجه به ارزش علمی آن و نقش مقالات در اجتماع (باتوجه به نظام ارزیابی نادرست، دانشجویان بدون توجه به یادگیری مطالب علمی، صرفاً مترصد مقاله نویسی بوده و به جنبه دانشگاهی و هویت علمی آن توجه نداشته، به دانش نگاه ابزاری دارند).
۱۹	ترویج تقلب و ظاهر سازی در میان دانشگاهیان.
۲۰	تقسیم‌بندی استادان و دانشجویان یا تقسیم‌بندی دانشجویان توسط استادان (ایجاد گروه دانشجویان هوادار برخی استادان و شیوع نوعی تفرقه میان دانشجویان و استادان) / قشون‌کشی دانشمند نمایان.
۲۱	سیاسی شدن روابط دانشجویان و استادان و ترویج خود محوری میان آنها.

ب) پیامدها در سطح دانشگاهی در میان استادان و دانشجویان

پیامدهای رفتارهای غیردانشگاهی در سطح سطح دانشگاهی به شرح ذیل جدول شناسایی شد:

[Downloaded from ethicsjournal.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1391.7.2.1.3]

جدول شماره ۳: پیامدهای رفتار غیردانشگاهی در سطح دانشگاهی

ردیف	پیامدهای رفتار غیردانشگاهی در سطح دانشگاهی در میان استادان و دانشجویان.
۱	حاکم شدن فضای بی‌اعتمادی در محیط دانشگاهی.
۲	کاهش همکاری در محیط دانشگاهی.
۳	کاهش نقد در کارهای علمی (نقد علمی) و عواقب ناشی از آن.
۴	غیر روشمند شدن دانشگاه.
۵	رکود علمی و کاهش تعداد مقالات و کتب تدوین شده. حاکم شدن نظام بساز بفروش علمی در سطح دانشگاه و افزایش تولیدات علمی کم کیفیت.

ج) پیامدها در سطح جامعه در میان استادان و دانشجویان:

پیامدهای رفتارهای غیردانشگاهی در سطح سطح جامعه به شرح ذیل جدول شناسایی شد:

جدول شماره ٤: پیامدهای رفتار غیردانشگاهی در سطح جامعه

ردیف	پیامدهای رفتار غیردانشگاهی در سطح جامعه در میان استادان و دانشجویان.
۱	کاهش مشروعیت و منزلت دانشگاه در سطح جامعه.
۲	کاهش شأن و منزلت استادان و دانشجویان در اجتماع و از نظر عامه مردم.
۳	کاهش نسبی اعتبار مدرک دانشگاهی.
۴	بیکاری فارغ التحصیلان.
۵	ترویج جامعه بی‌اخلاق، عدم توانایی دانشگاه در ایجاد حلقه بازخور اصلاحی در جامعه و ایفای داشتن نقش مصلح اجتماعی .

نتیجه‌گیری

دانشگاه‌ها به یقین پیچیده‌ترین نهادهایی هستند که تضمین کننده آینده ملت‌ها می‌باشند و باید نه تنها به‌عنوان الگو و اسوه ی سایر نهادها قلمداد شوند بلکه به عناصر اجتماعی مورد احترام بخش‌های خصوصی و دولتی تبدیل گردند. بنابراین هر عاملی که وجهه و اعتبار این نهاد را خدشه دار نماید آینده ملت را به مخاطره خواهد انداخت. یکی از مهم‌ترین عواملی که به‌طور مستقیم شأن و قداست این نهاد اجتماعی را متزلزل می‌کند بروز رفتارهای غیردانشگاهی می‌باشد. با این اوصاف هدف اصلی این تحقیق بررسی دیدگاه دانشگاهیان در مورد رفتارهای غیردانشگاهی و عوامل تأثیرگذار بر بروز آن می‌باشد؛ به عبارت دیگر در این مقاله ضمن بررسی عوامل مؤثر بر رفتارهای غیردانشگاهی، عواقب و پیامدهای ناگوار آن مورد بررسی قرار داده شد. در مجموع نتایج نشان داد که می‌توان علل بروز رفتار غیردانشگاهی در دانشگاه‌های ایران را در ۷ عامل مسائل فردی و رفتاری، شناختی و معنایی، ساختاری و نظام دانشگاهی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، و مسائل فرهنگی و تاریخی تقسیم بندی نمود و همچنین پیامدهای رفتار غیردانشگاهی را در سه سطح سطح فردی، دانشگاهی، کلان خلاصه کرد. می‌توان گفت تحقیق حاضر در ابعاد گوناگون، پیامدها و علل رفتارهای غیردانشگاهی را بررسی کرده و در هر یک از ابعاد با برخی تحقیقات انجام شده تاکنون تشابه داشته است اما توجه به ابعاد گوناگون و جامعیت آن، همچنین اشاره به مسائلی که صرفاً در کشورمان با توجه به فرهنگ حاکم بر کشور، مصداق می‌یابد، وجه تمایز تحقیق حاضر با تحقیقات سایرین را بیان می‌دارد؛ به‌عنوان مثال در برخی تحقیقات(۲۲) صرفاً به عوامل مؤثر بر رفتار غیردانشگاهی پرداخته شده و آن را به عوامل فردی و رفتاری محدود نموده است. برخی صاحبنظران (۳) در تحقیقات خود اساساً بر عدم وجود معیارهای رفتاری اشاره نموده اند. برخی پژوهشگران (۲۵) نیز انواع رفتارهای غیردانشگاهی را در سه سطح پژوهشی، شغلی و شخصی بررسی نموده‌اند که در پژوهش حاضر در همان سطح فردی و رفتاری قرار می‌گیرد. به طور کلی در سایر تحقیقات انجام شده (۲۴) بیشتر بر مسائل اجتماعی و

[Downloaded from ethicsjournal.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1391.7.2.1.3]

فرهنگی اشاره شده است. از سوی دیگر می‌توان اذعان داشت تاکنون تحقیقات جامعی در زمینه پیامدهای رفتار غیردانشگاهی انجام نشده است؛ به‌طوری‌که در این میان می‌توان صرفاً به دو تحقیق اشاره کرد. که در یکی از آنها (۳) پیامدهای رفتار غیردانشگاهی را در سطح دانشگاه بررسی کرده است و در دیگری(۱۳) اشاراتی کلی بر پیامدهای رفتار غیردانشگاهی در سطح دانشگاهی و فردی شده است.

هرچند زبان این مقاله به ویژه برای دانشگاهیان ایرانی بسیار تلخ و ناگوار است ولی عبرت‌های تأمل برانگیزی برای احیاء جامعه دانشگاهی ایران دارد. دانشگاهی که مبداء تحولات و اصلاحات اجتماعی محسوب می‌شود.

بدون شک علمی شدن فرهنگ دانشگاهی، تعریف و شفاف سازی هویت دانشگاهی برای استادان و دانشجویان، اصلاح نظام ارزیابی و ارتقاء استادان، ارزش قائل شدن برای شئونات اخلاقی، اصلاح نحوه جامعه‌پذیری دانشجویان، تلفیق معیارهای فرهنگی- اخلاقی و علمی- آموزشی و بازپردازی چهره‌های اخلاقی تاریخ حوزه و دانشگاه، نظیر علامه طباطبایی، علامه جعفری می‌تواند راه‌گشای اصلاح وضع موجود دانشگاه‌های ایران باشد. بر اساس یافته‌ها و نتایج به‌دست آمده از تحقیق کنونی می‌توان برای محققان بعدی پیشنهاداتی را ارائه کرد که عبارت‌انداز: بررسی عوامل زمینه ایی و ساختاری بر رفتار غیردانشگاهی، بررسی نقش تعدیل‌کنندگی متغیرهای فردی در تبیین ارتباط میان عوامل زمینه‌ای و سازمانی با رفتار غیردانشگاهی، ارائه راهکارهایی برای از بین بردن رفتار غیردانشگاهی در محیط دانشگاهی.

واژه‌نامه

1. Misconduct — بد رفتاری، سوءرفتار
2. American Educational Research Association (AERA) — انجمن آموزش و پژوهش آمریکا
3. British Educational Research Association (BERA) — انجمن آموزش و پژوهش بریتانیا
4. moral force — نیروی اخلاقی
5. Integrity — درستی و کمال
6. Association of University Professors (AAUP) — انجمن استادان دانشگاه‌های آمریکا
7. Canadian Federation for the Humanities and Social — فدراسیون علوم انسانی و اجتماعی کانادا
8. American Psychological Association's (APA) — انجمن روان‌شناسی آمریکا
9. recursive process — فراگرد بازگشتی
10. Snowball sampling — نمونه‌گیری گلوله برفی
11 Transcribing — نسخه برداری

منابع

1. Duke C (2004). Is there an Australian Idea of a University? Journal of Higher Education Policy and Management 26(3): 297-314.
2. Mojab S (1998). The state, university, and the construction civil society in the Middle East. Futures 30(7): 657–67.
3. Atkinson TN , Gilleland DS (2006). The Scope of Social Responsibility in the University Research Environment. Research Management Review 15(2): 1-8.

۴. قلی‌پور آرین، پورعزت علی‌اصغر، سعیدی‌نژاد مجید. عوامل موجد رفتارهای ضدشهروندی در سازمانها. فصلنامه علوم مدیریت ایران. ۱۳۸۶، شماره ۸ : ۱-۳۰.

5. Nagy J, Robb A (2007). Can universities be good corporate citizens? . Critical Perspectives on Accounting, doi:10.1016/j.cpa.2007.10.001.
6. Sugai G, Sprague JR , Horner RH , Walker HM (2000). Preventing school violence: The use of office discipline referrals to assess and monitor school-wide discipline interventions. Journal of Emotional and Behavioral Disorders 8(2):94-101.

۷. فرهود داریوش، مروری بر تاریخچه اخلاق همراه با گردآوری زمینه‌های گوناگون اخلاق. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری. ۱۳۸۶، سال دوم، شماره ۱ و ۲: ۱-۶

۸. فرهود داریوش. پیرامون اخلاق، در مجموعه مقالات بزرگداشت استاد دکتر حسین حکمت، ناشر: فرهنگستان علوم پزشکی ایران ۱۳۸۶: ۵۸ -۶۶

9. Vardi Y , Wiener Y (1996). Misbehavior in organizations: A motivational framework. Organizational Science 7(1): 151-165.

[Downloaded from ethicsjournal.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1391.7.2.1.3]

10. Kisamore JL , Stone TH, Jawahar IM (2007). Academic Integrity: The Relationship between Individual and Situational Factors on Misconduct Contemplations. Journal of Business Ethics 75: 381–94.

۱۱. وادادهیر ابوعلی، فرهود داریوش، قاضی طباطبایی محمود، توسلی غلامعباس. معیارهای رفتار اخلاق در انجام کار علمی (تأملی بر جامعه‌شناسی اخلاق در علم- فناوری مرتن و رزنیک). فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری ۱۳۸۷، سال سوم، شماره ۳ و ۴ : ۶-۱۸.

۱۲. علیزاده ثانی محسن، فانی علی اصغر. تأثیر فساد اداری بر توسعه انسانی جوامع. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری. ۱۳۸۶، شماره ۱و۲: ۲۴-۱۷.

13. Calabrese RL, Roberts B (2004). Self-interest and scholarly publication: the dilemma of researchers, reviewers, and editors. The International Journal of Educational Management, 18(6): 335–41.

14. Valentine S, Kidwell RE (2008). Business student's ethical evaluations of faculty misconduct. Quality Assurance in Education 16 (3): 287-300.

15. Fisher CB (2003). Developing a Code of Ethics for Academics Commentary on 'Ethics for All: Differences Across Scientific Society Codes' (Bullock and Panicker). Science and Engineering Ethics 9: 171-9.

16. Canadian Federation for the Humanities and Social Sciences, the Subcommittee on Research Ethics and Scholarly Integrity (2006). The Statement on Research Ethics and Scholarly Integrity.

17. Lefor AT , MD, MPH (2005). Scientific misconduct and unethical human experimentation: historic parallels and moral implications. Nutrition 21 : 878–82

18. Lewellyn PAG. (1996). Academic perceptions: ethics in the information systems discipline. Journal of Business Ethics 15: 559-69

۱۹. آرامش کیارش، عرفانی خانقاهی کبری. از اعتماد تا اقتصاد، نقش اخلاق پزشکی در شکل‌گیری سرمایه اجتماعی. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری. ۱۳۸۵،شماره ۱ : ۳۴-۲۹.

۲۰. رضاعی فرزین، آخوندزاده شاهین. جنبه‌های اخلاقی تحقیقات روانپزشکی. فصلنامه اخلاق در علوم پزشکی.۱۳۸۶،شماره ۱ و ۲: ۷۹-۸۴

21. Labande DN, Piette MJ (2000). Perceived Conduct and Professional Ethics Among College Economics Faculty. American Economist 44(1), 24–33.

22. Robb C, Kidwell, RE (2003). The 'ethical' professor and the undergraduate student: current perceptions of moral behavior among business school faculty. Journal of Academic Ethics 1: 153-73.

23. Kidwell LA, Kidwell RE (2008). Do the Numbers Add Up to Different Views? Perceptions of Ethical Faculty Behavior Among Faculty in Quantitative Versus Qualitative Disciplines. Journal of Business Ethics 78:141–51

24. Svensson G, Wood G. (2007). Are university students really customers? When illusion may lead to delusion for all!. International Journal of Educational Management 21 (1): 17-28.

25. Anderson MS, Louis KS, Earle J (1994). Disciplinary and Departmental Effects on Observations of Faculty and Graduate Student Misconduct. The Journal of Higher Education, 65(3): 331-50.

۲۶. فراستخواه مقصود. اخلاق علمی رمز ارتقای آموزش عالی. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری. ۱۳۸۵ ،شماره ۱ : ۲۷-۱۳.

Deshpande, S. P., Joseph, J., Prasad, R. (2006)27. Factors Impacting Ethical Behavior in Hospitals, Journal of Business Ethics 69:207–216

۲۸. میرکمالی سید محمد. اخلاق و مسئولیت اجتماعی در مدیریت آموزشی، مجله روان شناسی و علوم تربیتی ۳۳ . ۱۳۸۲، شماره ۱: ۲۱-۲۰۱.

۲۹. معیدفر سعید٠ اخلاق کار و عوامل مؤثر بر آن در میان کارکنان ادارات دولتی، فصلنامه رفاه اجتماعی ۶. ۱۳۸۵،شماره ۲۳: ۴۱-۳۲۱.

30. Mason JB , Beardon WO, Richardson LD (1990). Perceived conduct and professional ethics among marketing faculty. Journal of the Academy of Marketing Science 18: 185-97.

31. O'Reilly III CA , Chatman J , Caldwell DF (1991). People and organizational culture: A profile comparison approach to assessing person–organization fit. Academy of Management Journal 34(3): 487-495.

32. Jelinek R, Ahearn M (2006). The ABC′s of ACB: Unveiling a clear and present danger in the sales force. Industrial Marketing Management 35: 457-467.

[Downloaded from ethicsjournal.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1391.7.2.1.3]

۳۳. سروستانی صدیق. ماربرد تحلیل محتوی در علوم اجتماعی. فصلنامه علوم اجتماعی. ۱۳۷۵،شماره ۸:۹۱-۱۱۴.

34. Braun Virginia, Clarke Victoria (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology 3: 77-101.

35. Holstein James A, Gubrium Jaber F (2004). The active interview. In David Silverman (Ed). Qualitative research: Theory, Method and Practice. London: Sage Publication.

36. Kvale Steinar. (1996). Interviews: An Introduction to qualitative research interviewing. Thousand Oaks, CA: Sage.

[Downloaded from ethicsjournal.ir on 2026-11-02]

[DOR: 20.1001.1.22517634.1391.7.2.1.3]